

Надежда Христова / Nadezhda Hristova

КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА НА БЛАНШ КАСТИЛСКА –
КРАЛИЦА, РЕГЕНТ И ЗАЩИТНИЦА НА ФРАНЦИЯ

*The Correspondence of Blanche of Castile – Queen, Regent,
Guardian, and Protectress of France*

Summary: The paper analyses the correspondence of Blanche of Castile, the queen of France. The contents of the letters, either written by Blanche or addressed to her, present the portrait of an extraordinary active and authoritative woman. Having become a widow still in her thirties, she took over the government of the kingdom for long periods of time, and demonstrated remarkable ability to cope with complicated conflict situations.

Blanche's self-confidence of a ruling queen is obvious in her letters while in those addressed to her, most often her assistance is sought as a figure with great influence in the kingdom and over the king even in periods of time when she actually was not ruling the state as regent.

Key words: Blanche of Castile, France, Louis IX, women, letters.

Матю Парис, английски бенедиктински монах, в своята *Historia Anglorum* я нарича „бранителка, защитница и кралица на Франция“, „според пола си жена, но мъж по разум, достойна да бъде сравнявана със Семирамида“¹.

Бланш Кастилска (1188–1252 г.) била дъщеря на краля на Кастилия Алфонсо VIII и на Елеонор Английска и внучка по майчина линия на Хенри II Плантагенет и Елеонор Аквитанска. Бланш била омъжена за краля на Франция Луи VIII. Трите ѝ сестри също станали кралици: двете по-големи, Беренгария и Урака се омъжили съответно за Алфонсо IX, краля на Леон, и за Алфонсо II, краля на Португалия. По-малката ѝ сестра, Леонор, се омъжила за краля на Арагон, Хайме I. Когато съпругът на Бланш починал през ноември 1226 г. и тя се оказала по неговата воля регент на кралството, била на 38 години, вече майка на 12 или 13 деца, от които шест били починали. Престолонаследникът Луи бил само на 12 години.

Бланш била властна жена и прекалено обсебваща майка. Тя поела регентството, докато Луи IX бил ангажиран със Седмия кръстоносен поход (1248–1254 г.) – начинание, против което кралицата майка била категорично против. След пленяването на краля тя направила и невъзможното, за да събере необходимите средства за освобождаването му. През ноември 1252 г. Бланш се разболяла в Мелюн и била откарана в Париж, където починала. Луи IX научил за смъртта ѝ едва на следващата пролет и посрещнал вестта с голяма скръб².

До нас е достигнала част от кореспонденцията на Бланш – три писма, за които се смята доказано, че са написани от нея, и над двадесет, адресирани до нея. Трите писма, написани от Бланш, хвърлят светлина върху нейни лични контакти и върху ролята ѝ в управлението на страната. Най-ранното, от 1212 г., е адресирано до братовчедка ѝ Бланш Наварска (Шампанска) – дъщеря на краля на Навара Санчо VI и на Санча Кастилска, и съпруга на графа на Шампан, Тибо III, внук на Елеонор Аквитанска и Луи VII. Писмото³ цели да информира Бланш Наварска относно победата на бащата на Бланш Кастилска, Алфонсо VIII, крал на Кастилия, над мюсюлманите при Лас Навас де Толоса. Радостната новина, дошла от сестрата на Бланш Кастилска, Беренгария, която, в силно приповдигнат дух и вероятно леко преувеличавайки значимостта на случилото се, описва събитията в свое писмо до Бланш от 1212 г. На този фон прави впечатление далеч по-умереният тон на писмото на Бланш Кастилска до другата Бланш, графинята на Шампан. По-късно през същата година Алфонсо VIII бил убит в сражение, в което се бил срещу Симон дьо Монфор, на страната на Реймон VI, граф на Тулуза.

Второто в хронологически порядък запазено писмо на Бланш е от 1240 г. и е отговор на писмено обръщение на гражданите на Безие към нея⁴. От написаното от кралицата става ясно, че в своето писмо въпросните граждани са изразили готовността си да останат верни на своя крал, Луи IX. Бланш ги призовава да бъдат твърди във верността си и да подкрепят и помагат на хората на нейния обичан син.

Безие бил резиденцията на Раймон II Транкавел, наследник на Раймон Роже Транкавел, виконт на Безие, Алби, Каркасон и Разе, който бил прогонен от владенията си от Симон дьо Монфор през 1209 г., по време на Албигойския кръстоносен поход. През годините Каркасон преминавал от едни ръце в други, докато през 1240 г. Раймон II не го обсадил, но бил разбит от френските сили. В тази ситуация жителите на Безие явно са сметнали за необходимо категорично да уверят Бланш във верността си към френския крал и да я спечелят на своя страна, очевидно убедени в нейното силно влияние върху сина ѝ.

Третото писмо на Бланш е адресирано до Ги дьо Лузинян⁵, син на Изабел Ангулемска (вдовица на английския крал Джон Безземни) от втория ѝ брак с Юг X дьо Лузинян, граф на Ангулем и на Ла Марш. През 1247 г. Ги заминал за Англия с трима от братята си по покана на техния полубрат, крал Хенри III. Майка му била починала през 1246 г. след продължителен конфликт с Бланш и сина ѝ Луи IX. Отношението на Изабел към Бланш било крайно враждебно още от 1216 г. заради открито демонстрираната от последната подкрепа за френската инвазия в Англия през май 1216 г. Когато през 1241 г. Юг и Изабел били призвани да се явят в двора, за да положат клетва за вяност пред брата на краля, Алфонс, като граф на Поату, Бланш показала пред всички презрението си към Изабел и с това предизвикала яростта ѝ и желанието ѝ за

отмъщение. Изабел била в основата на заговора срещу Луи IX на аристократи от Юга, начело със съпруга ѝ и със зет ѝ Раймон VII Тулузки, подкрепени от сина ѝ Хенри III. Заговорът не успял и Юг и Раймон изпросили милостта на краля, но през 1244 г. двама от кралските готвачи били уличени в опит да отровят Луи IX и признали, че Изабел им била платила да го сторят. Преди да бъде арестувана, тя се укрила в абатство Фонтевро, където и починала две години по-късно.

Хенри III посрещнал радушно полубратята си и им дарил земи и богатства за сметка на някои от своите барони, които се разбунтували срещу своя крал и го принудили да отпрати братята Лузинян от Англия през 1258 г.

От края на писмото на Бланш става ясно, че то е било написано през април 1252 г., всъщност няколко месеца преди смъртта ѝ. Кралицата пише на Ги, започвайки посланието си с обръщението „многообичани“, и го уведомява, че удължава позволения му от нея престой в Англия до неделата след Петдесетница, и му заповядва да не се задържа там след тази дата. Ги така и не изпълнява волята ѝ, вероятно и поради скорошната ѝ смърт.

Броят на запазените писма, адресирани до Бланш, е далеч по-голям. Те могат да се обособят в няколко групи: писма от хора от семейния кръг на Бланш (в това число и монарси), които я информират за важни събития или търсят съдействието и помощта ѝ по различни въпроси; писма от лица с различен ранг и положение в кралството по държавни дела; писма от папи.

Към първата група се отнасят писма от сестрата на Бланш, Беренгария, от синовете ѝ, Робер д'Артоа и Луи IX, от Мари, нейна праплеменница, от братовчедите ѝ, Раймон VII и Хенри III. Хронологическият диапазон, в който се вмести датите на написване на тези писма, е доста широк – от 1212 г. до годината на смъртта ѝ – 1252. През всичките тези години официалната ѝ позиция в кралство Франция се променила на няколко пъти: до 6 август 1223 г. тя била само съпругата на престолонаследника; между тази дата и 8 ноември 1226 г. тя била коронованата кралица, съпругата на Луи VIII; през годините до смъртта ѝ била вдовстващата кралица, майката на краля и три пъти регент на кралството: по време на непълнолетието на Луи (1226–1236 г.), по време на продължителното му боледуване през 1245 г. и за последен път от 1248 г. до смъртта си през 1252 г., докато кралят оглавявал Седмия кръстоносен поход.

Както вече споменахме, сестрата на Бланш Кастилска, Беренгария, вече бивша кралица на Леон, ѝ пише през 1212 г.⁶, за да ѝ извести с радост, че баща им, Алфонсо VIII е удържал славна победа над армията на Ал-Мохадите при Лас Навас де Толоса. Писмото е написано в приповдигнат тон и в него е проследен подробно ходът на битката. От текста става ясно, че двете сестри вероятно са поддържали кореспонденция и са били близки, тъй като Беренгария споменава за предишни свои писма до Бланш, а обръщението в началото на писмото ѝ е до нейната многообичана и достойна за обич сестра.

Раймон VII е написал писмото си до Бланш през ноември 1242 г., обръщайки се към нея като към славната кралица на Франция по Божията воля, на която той, графът на Тулуза, бил готов да служи. Бланш и Раймон били първи братовчеди – майките им, Елионор Английска (Ленор Кастилска), съпруга на Алфонсо VIII и кралица на Кастилия, и Джоан Английска, кралица на Сицилия, били сестри. Дъщерята на Раймон пък била омъжена за сина на Бланш – Алфонс, граф на Поатие.

Още през 1229 г., след края на Албигойския кръстоносен поход, Бланш настояла да се възстанови мирът с Раймон и няколко пъти ходатайствала за него пред папата, когато графът бил в конфликт с католическото духовенство във владенията му, като така дори предизвикала слухове, че е твърде заинтересувана от проблемите на братовчед си.

Раймон неведнъж бил предизвиквал гнева на краля на Франция – с присъединяването си към заговора на непокорните благородници от Югозапада, подкрепени от краля на Англия, Хенри III, с нарушаването на клетвата си да потегли на кръстоносен поход. Графът, в желанието си да се помири с Луи IX след поражението на заговорниците, в писмото си моли Бланш да се застъпи за него, като заявява верността си към сина ѝ и я уверява, че сред неговите поддръжници няма последователи на еретиците и че той е готов окончателно да прочисти земите си от еретическото зло. Раймон се надява на добротата и благоразумието на своята братовчедка, виждайки в нейно лице милостив посредник и застъпник пред краля на Франция.

През януари 1248 г. Мари дьо Бриен, внучка на сестрата на Бланш, Беренгария, се обръща с писмо към Бланш Кастилска. Мари била омъжена за Балдуин II, император на Латинската империя (1228–1261 г.), и в момента на написването на писмото била регент на империята поради отсъствието на съпруга си. В писмото си тя моли пралеля си Бланш да плати дълговете ѝ на един от кредиторите ѝ. По онова време Латинската империя била в криза: губела територии, страдала от недостиг на финансови средства и въоръжени сили. Императорът дори бил принуден да продаде скъпоценни реликви на Луи IX. Бланш откликнала на молбата на своята родственица. Свидетелство за това са три писма от кредитори на Мари до Бланш, оформени като разписки от служител на кралицата, ковчезника на Понтоаз Стефан Монфор, и доказващи, че френската кралица платила на поне трима от кредиторите на своята праплеменница. Всички писма разписки са от 1249 г. и в тях са упоменати следните кредитори: Ерно дьо Ниол, дългът към когото бил 1080 ливри турноа⁷; Ескот, гражданин на Константинопол, дължимата сума към когото била 550 ливри турноа⁸; Бон дьо Монц, също гражданин на Константинопол, на когото императрица Мари била задлъжняла с 680 ливри турноа⁹.

Робер I д'Артоа бил вторият син на френския крал Луи VIII Лъва и Бланш Кастилска. За сватбата си с Матилда Брабантска той получил от брат си Луи IX графство Артоа като апанаж.

В писмото си до Бланш от юни 1249 г.¹⁰ Робер се обръща към скъпата си майка, по Божията милост славна кралица на Франция, като предан син, готов да се подчинява на волята ѝ. Той осведомява майка си за състоянието на другия ѝ син, Шарл д'Анжу, който боледувал от малария и чиято съпруга Беатрис Прованска неотдавна му била родила син на остров Кипър.

Най-важните новини в писмото обаче са за пристигането на силите на Луи IX и за бързото превземане на Дамиета, където на следващата година младата кралица Маргьорит Прованска щяла също да роди син – Жан Тристан. Робер подробно и живо описва събитията, довели до славната победа.

След завладяването на Дамиета Робер продължил с кръстоносната армия към Кайро. На 8 февруари 1250 г. в битката за крепостта Ал-Мансура той бил начело на кръстоносния авангард. С кръстоносците, които предвождал, графът разбил мюсюлманите и, преследвайки ги, нахлул в Ал-Мансура. Божиите войни се разпръснали по улиците, но бранителите на крепостта успели да затворят градските порти и отрязали Робер д'Артоа от основните кръстоносни сили. Според хрониста Жан дьо Жоанвил графът бил убит от египтяните след ожесточена съпротива в някаква къща, в която се бил укрепил. Унищожен бил почти целият авангард, с изключение на няколко рицари, сред които самият Жан дьо Жоанвил – всички спасени благодарение на помощта, изпратена от другия брат на краля – Шарл д'Анжу.

Единственото запазило се писмо на Луи IX до майка му¹¹ е от септември 1251 г. То е лаконично и не съдържа информация от личен характер и всъщност по-скоро е бележка, придружаваща неизвестен брой писма от краля и от други лица, които, както Луи пояснява, се намирили в куриерска чанта, изпратена във Франция. И Луи, както и Робер, започва писмото си със синовно обръщение към скъпата си майка, по Божията милост славна кралица на Франция, пишейки като крал на французите, но и като син, готов с искрена любов да се подчинява на волята ѝ. След това Луи информира майка си за съдържанието на споменатата куриерска чанта, като особено подчертава необходимостта писмата на барони и рицари, участници в похода, относно техни заеми, да бъдат предадени на заемодавците без забавяне, за да не претърпят последните някакъв ущърб или загуби. Лицата, отпуснали заеми на въпросните кръстоносци, били главно италиански търговци, които снабдявали кръстоносната армия с предмети от първа необходимост.

Седемте писма на крал Хенри III до Бланш датират от различни години (от 1229 до 1252 г.) и са свидетелство за сложните взаимоотношения между двете страни по повод на английските владения на континента. Бланш и Хенри били първи братовчеди, внуци на Хенри II Плантагенет и Елеонор Аквитанска.

В две последователни писма от 1229 г. до височайшата му роднина и регент на Френското кралство¹² Хенри съответно пише, че е изпратил пратеници до сина ѝ за мирни преговори, като упоменава имената им, и че на тези пратеници е делегирана властта да преговарят и да постигнат примирие между двете страни.

Съдържанието на две писма от 1233 и от 1234 г.¹³ е близко до това на гореспоменатите. Отново се съобщава за пратеници, които пристигат, за да преговарят за мир, а във второто писмо Хенри III, освен че упоменава имената на пратениците, моли Бланш, която все още изпълнява длъжността на регент, да подsigури срещата им със сина ѝ.

В писмото си от 1235 г.¹⁴ английският крал отново уведомява Бланш относно пратеничество за мирни преговори и отправя молба към кралицата да се срещне с пратениците и да ги изслуша. Съдържанието на писмата показва, че Хенри очевидно е държал да продължи примирието, договорено след неуспешния му опит за завоевания на френска територия през 1230 г. и предвиждащо въздържане от военни действия между двете страни до 1234 г.

Отново за удължаване на примирието между Англия и Франция с още 16 години става въпрос в писмо на Хенри III от 1250 г.¹⁵, като преговорите са поверени на епископа на Лион – Филип, на брата на краля – Ричард, граф на Корнуол, и на Питър Савойски.

В последното запазило се писмо на Хенри III до Бланш¹⁶ английският крал пише относно нарушения на примирието в Гаскония, които Бланш се е ангажирала да прекрати, но не го е сторила. Хенри моли да бъде посочена дата, на която да бъдат договорени обещаните дължими компенсации от френска страна и на която да пристигнат пратеници от Англия, за да договорят компенсации за допуснатите нарушения от английска страна.

Към втората група писма до кралица Бланш можем да включим писмото от 1240 г. на Гийом-дез-Орм, сенешал на Каркасон¹⁷, и писмото на неизвестен жител на Ла Рошел от 1241 г.¹⁸

В своето писмо сенешалът на Каркасон се обръща към най-знатната и прославена госпожа, по Божията воля кралица на Франция, и описва подробно обсадата на Каркасон, започнала на 17 септември 1240 г. Тези събития имали своята предистория. През 1209 г. градът бил превзет от Симон дьо Монфор по време на Албигойския поход. Гражданите обаче въстанали срещу неговия приемник и впоследствие, през 1220 г., Каркасон бил върнат на Раймон Транкавел, младия наследник на виконта на Безие. Транкавел бил прогонен отново през 1227 г., когато повечето му васали се обърнали към Луи IX. През 1240 г. той се върнал с помощ от Каталония и Арагон и, вероятно с мълчаливото съдействие на графа на Тулуза, обсадил Каркасон, но бил разбит от французите. За тази победа информира кралицата Гийом-дез-Орм.

Писмото на неизвестния жител на Ла Рошел от 1241 г.¹⁹ е най-интересното от кореспонденцията на Бланш поради това, че самоличността му е била умишлено скрита, като името му вероятно е било изтрито от документа, за да не бъде застрашена сигурността му. Това лице явно е имало тесни връзки с кралския двор, тъй като писмото му представлява предупреждение до кралица Бланш за подготвян заговор. Сред заговорниците са посочени вече споменатата Изабел Ангулемска, съпругът ѝ Юг дьо Лузинян, граф на Ла Марш, както и

много аристократи от Централна и Югозападна Франция. Юг бил положил клетва за вяност пред брата на краля, Алфонс дьо Поатие, който го приел в замъка си в присъствието на Луи IX. Това буквално вбесило Изабел и тя станала инициатор на заговора и издействала подкрепата на сина си Хенри III, който дошъл на помощ на конспираторите, но обединените им сили били разбити. Успехът на кралските поддръжници вероятно се дължал и на това, че кралят и кралица Бланш били предупредени навреме за действията на заговорниците.

Третата група писма включва послания до Бланш на трима папи – Хонорий III, Григорий IX и Инокентий IV.

През 1223 г. папа Хонорий III пише на Бланш²⁰, вероятно в отговор на нейна молба, като ѝ дава разрешение да посети цистерцианско абатство заедно с няколко благородни дами, за да разгледа манастира и да се срещне с монасите.

В друго свое писмо от 1224 г. понтифексът²¹ настоява кралица Бланш да убеди съпруга си, Луи VIII, да подпомогне императора на Константинопол, Робер дьо Кургене, чието управление не се радвало на особена политическа поддръжка.

Писмата на Григорий IX до Бланш, достигнали до нас, са няколко. Две от тях имат отношение към студентския живот в Париж. През 1229 г.²² чрез свое послание до кралицата Григорий се намесва в конфликта между Парижкия университет и студентите, от една страна, и парижани и кралската администрация, от друга. Причина за поредния сблъсък било сбиване в кръчма заради спор относно цената на виното. Последвали актове на насилие от двете страни. Епископът на Париж и папският легат не подкрепили университета, макар че свободите му били потвърдени с кралски указ. Кралицата също не подкрепила университета и изпратила въоръжени мъже срещу нарушителите на реда. Но хората на краля претърпели тежки загуби, а двама популярни преподаватели били убити. Това предизвикало възмущението на университета и започнали протести. В този момент дошла намесата на папата, който настоял кралската власт да подкрепи прославения университет. Бланш обаче междувременно била издействала синът ѝ да потвърди привилегиите на университета.

Писмо на Григорий от 1231 г.²³ отново демонстрира подкрепата му за университетските среди на Париж. Обръщайки се към Бланш като към своя скъпа дъщеря и славна кралица на Франция, папата я уверява, че двама магистри от Париж са били оклеветени и ѝ препоръчва да се отнесе към тях като към почтени хора.

В друго свое писмо от 1231 г. Григорий IX²⁴ изразява колебанието си да върне на графа на Тулуза земи на изток от река Рона. Притеснението му идвало от натиска, който катарите осъществявали в онзи момент. Папата не бил склонен да се вслуша в молбите на графа, но пише, че все пак бил изпратил легати, които да проучат положението и да дадат своите препоръки.

През 1238 г. Григорий IX отново писал на Бланш²⁵, този път с призив тя да помогне на Латинската империя, чийто владетел Балдуин II имал големи финансови затруднения.

Писмото на Инокентий IV от 1251 г.²⁶ подсказва за влошаващото се здраве на кралица Бланш или е елегантен начин папата да откаже да се ангажира с проблемите ѝ. Изтъквайки като причини физическата слабост на Бланш и неотложните дела, които го чакали в Рим, папата многословно се извинява за отказа си да се срещне с кралицата в Лион. Вероятно истинските причини зад благовидните извинения са били, от една страна, фактът, че след като научил за смъртта на своя враг – Фридрих II, папата бързал да напусне Франция, която бил избрал за доброволното си заточение. От друга страна, Инокентий IV явно не желал да изслуша настояванията на Бланш да помогне на сина ѝ Луи IX, който бил предпочел да остане заедно с пленените си мъже след поражението при Ал-Мансура.

Анализът на съдържанието на запазилата се до наши дни кореспонденция на Бланш Кастилска представя портрета на една изключително дейна и влиятелна жена, прекарала живота си по твърде нетипичен за своя пол начин. Рано овдовяла, тя реално поела тежестта на управлението на държавата за дълги периоди от време, като демонстрирала забележителни умения да се справя със сложни конфликтни ситуации. Постиженията ѝ в политическата сфера са впечатляващи, като се има предвид, че до нейното управление само още една капетингска кралица упражнявала правомощията на регент – Адел Шампанска през 1190–1192 г., докато синът ѝ, Филип II Огюст участвал в Третия кръстоносен поход. В писмата на Бланш личи самочувствието ѝ на владетелка на кралство Франция, а в посланията, адресирани до нея, най-често се търси съдействието ѝ като фактор със силно влияние в държавата и над краля, дори и през периодите, когато формално не е регент на кралството.

БЕЛЕЖКИ/NOTES

¹ Giles, J. A. *Matthew Paris's English History*. London: Bohn, 1854, 3. 6–7.

² По-подробно относно живота на Бланш Кастилска вж. в: Grant, Lindy. **Blanche of Castile, Queen of France**. New Haven, CT: Yale University Press, 2016; Pernoud, Régine. *Blanche of Castile*. Coward, McCann & Geoghegan, 1975.

³ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Blanche of Castile, queen of France (1212) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/705.html>> (03.01.2019)

⁴ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Blanche of Castile, queen of France (1240). <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/706.html>> (05.01.2019)

⁵ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Blanche of Castile, queen of France (1252) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/707.html>> (03.02.2019)

⁶ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Berengaria/Berenguela. <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/709.html>> (11.01.2019)

⁷ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Hernaude de Niolle (1249) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/730.html>> (15.01.2019)

⁸ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Escot, Tuscan (1249) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/731.html>> (15.01.2019)

⁹ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Bon de Monz (1249) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/732.html>> (11.01.2019)

¹⁰ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Robert of Artois (1249) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/733.html>> (03.02.2019)

¹¹ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Louis IX, king of France (1251) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/736.html>> (01.02.2019)

¹² Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Henry III, king of England (1229) <https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/713.html>; <https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/714.html> (20.01.2019)

¹³ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Henry III, king of England (1233) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/719.html>>; <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/720.html>> (20.01.2019)

¹⁴ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Henry III, king of England (1235) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/721.html>> (01.02.2019)

¹⁵ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Henry III, king of England (1250) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/734.html>> (05.02.2019)

¹⁶ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Henry III, king of England (1252) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/737.html>> (09.01.2019)

¹⁷ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Guillaume des Ormes, seneschal of Carcassonne (1240) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/724.html>> (10.01.2019)

¹⁸ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Inhabitant of La Rochelle (1241) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/725.html>> (20.01.2019)

¹⁹ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Inhabitant of La Rochelle (1241) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/725.html>> (20.01.2019)

²⁰ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Honorius III, pope (1223) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/710.html>> (19.01.2019)

²¹ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Honorius III (1224) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/712.html>> (05.02.2019)

²² Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Gregory IX, pope (1229) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/733.html>> (05.01.2019)

²³ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Gregory IX, pope (1231) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/717.html>> (05.01.2019)

²⁴ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Gregory IX, pope (1231) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/716.html>> (07.01.2019)

²⁵ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Gregory IX, pope (1238) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/723.html>> (07.01.2019)

²⁶ Epistolae: Medieval Women's Letters. A letter from Innocent IV, pope (1251) <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/letter/735.html>> (22.01.2019)

ЛИТЕРАТУРА

Grant, Lindy. **Blanche of Castile, Queen of France**. New Haven, CT: Yale University Press, 2016.

Pernoud, Régine. *Blanche of Castile*. Coward, McCann & Geoghegan, 1975.

Извори:

Giles, J. A. *Matthew Paris's English History*. London: Bohn, 1854.

Epistolae: Medieval Women's Letters. <<https://epistolae.ctl.columbia.edu/home>>